

باسمه تعالی

عنوان مقاله: گزارش مقایسه‌ای تعداد کارگزاران در بورس‌های مختلف جهان

کرد آورنده: واحد امور اعضا و اشخاص وابسته به اعضا کانون کارگزاران

چاپ شده: ماهنامه کانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار

خرداد ۱۳۹۴

گزارش مقایسه‌ای تعداد کارگزاران در بورس‌های مختلف جهان

مقدمه

در دنیای امروز، بازارهای بورس و میزان پویایی آن‌ها نقش به‌سزایی در نمایش قدرت اقتصادی هر کشور دارند. در این میان شرکت‌های کارگزاری به عنوان پل ارتباطی سرمایه‌گذاران با بازار سرمایه نقش محوری در پویایی و رشد بازارهای سرمایه ایفا می‌کنند. اما سوالی که می‌توان در این خصوص مطرح نمود این است که آیا هر تعداد شرکت کارگزاری برای بازار سرمایه مناسب است؟

شناسایی تعداد بهینه بنگاه‌های اقتصادی برای یک سائز مشخصی از اقتصاد همواره جزئی لاینفک از برنامه‌ریزی‌های اقتصادی در سطح کلان می‌باشد. به همین ترتیب شناسایی تعداد بهینه شرکت‌های کارگزاری در یک بازار سرمایه می‌تواند مورد بررسی قرار بگیرد. در این میان از آنجایی که مطالعات صورت پذیرفته مدونی در خصوص تعداد شرکت‌های کارگزاری مورد نیاز در بورس اوراق بهادار تهران و بورس کالای ایران موجود نمی‌باشد لذا در گزارش پیش‌رو از مدل انطباقی جهت بررسی تعداد شرکت‌های کارگزاری در بورس‌های ایران استفاده شده است.

در این تحقیق به بررسی بورس‌های اوراق بهادار پرداخته و مقایسه‌ای از ارزش بازار، ارزش معاملات و تعداد کارگزاران فعال در این بورس‌ها ارائه می‌شود و سپس با بررسی بورس‌های کالائی مطرح در دنیا، تعداد شرکت‌های کارگزاری در این بورس‌ها پرداخته می‌شود. همچنین در نهایت روند اعطای مجوزهای کارگزاری در چند کشور به صورت نمونه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بررسی صنعت کارگزاری در ایران

بر اساس بند ۱۳ ماده یک قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران کارگزار شخص حقوقی است که اوراق بهادار را برای دیگران و به حساب آن‌ها معامله می‌کند. در واقع بر اساس این تعریف کارگزاران معاملاتی را که در بورس‌ها انجام می‌دهند به نیابت از سرمایه‌گذاران انجام داده و در قبال آن کارمزد مقطوع مصوب سازمان بورس و اوراق بهادار را دریافت می‌دارند. بنابراین می‌توان تعداد کارگزاران مورد نیاز برای یک بورس را به عواملی نظیر تعداد سرمایه‌گذاران در آن بورس، حجم یا ارزش معاملات و میزان توسعه‌یافتگی شرکت‌های کارگزاری موجود ارتباط داد.

بر اساس آمارهای غیر رسمی تعداد سهامداران کددار در بورس بالغ بر ۷ میلیون نفر می‌باشد و نزدیک به ۴ میلیون نفر از آن‌ها قابلیت انجام معامله را دارند که نشان می‌دهد ضریب نفوذ سهامداری در کشور به میزان کمتر از ۱۰٪ می‌باشد.

در خصوص گسترش توسعه صنعت کارگزاری در سال‌های اخیر تعداد شرکت‌های کارگزاری فعال در بورس‌ها ۱۰۷ شرکت می‌باشد. شرکت‌های فوق در بیش از ۵۹ شهرستان اقدام به ایجاد شعبه و تالار نموده‌اند. میزان شعب و تالار معاملات در شهرستان‌ها بالغ بر ۱۱۲۲ دفتر می‌باشد. نیروی انسانی فعال در صنعت طبق آخرین آمار کانون کارگزاران ۵۶۶۱ نفر بوده که تعداد ۴۵۱۶ نفر از آنان دارای مدرک کارشناسی و یا بالاتر می‌باشند. میزان سرمایه‌گذاری ایجاد شده در صنعت در سال مالی منتهی سال ۹۲ به میزان ۲,۶۸۲ میلیارد ریال می‌باشد. همچنین تعداد ۹۱ شرکت دارای مجوز معاملات برخط می‌باشند. بنابراین با در نظر گرفتن مراتب بالا می‌توان اشاره داشت که بهترین معیار که تعداد سرمایه‌گذاران را نیز در خود دارد ارزش معاملات است که بدین منظور ارزش معاملات در بورس‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بررسی مقایسه ای تعداد کارگزاری ها و اندازه بازار در دنیا

۱) در جدول شماره یک ارزش بازار، ارزش معاملات و تعداد شرکت های کارگزاری فعال در بورس های اوراق بهادار در بعضی از کشورها ملاحظه می گردد. مقایسه این اعداد به تنهایی نمی تواند وضعیت روشنی از موقعیت شرکت های کارگزاری در این بورس ها را نشان دهد لذا از دو نسبت با عنوان "نسبت ارزش بازار به تعداد کارگزاران" و "نسبت ارزش معاملات به تعداد کارگزاران" نیز استفاده شده است. نسبت های فوق به ترتیب نشان دهنده میانگین سهم هر شرکت کارگزاری از ارزش بازار و ارزش معاملات بورس اوراق بهادار مورد نظر می باشد. جدول زیر بر اساس معیار "نسبت ارزش معاملات به تعداد کارگزاران" مرتب شده است.

جدول شماره یک- جدول مقایسه ای ارزش بازار، ارزش معاملات و تعداد کارگزاران بورس های اوراق بهادار برخی از کشورها

ردیف	بورس	ارزش بازار (میلیارد دلار)	ارزش معاملات (میلیارد دلار)	تعداد کارگزاران	نسبت ارزش معاملات به تعداد کارگزاران (میلیارد دلار)
		۲۰۱۴ نوامبر	۲۰۱۴ از اول دسامبر تا ۲۰۱۳ نوامبر	۲۰۱۴ نوامبر	تعداد کارگزاران (میلیارد دلار)
۱	بورس توکیو (TSE)	۴,۴۱۹	۴,۹۸۷	۹۵	۵۲.۴۹
۲	بورس کره (KRX)	۱,۲۲۳	۱,۱۱۹	۶۲	۱۸.۰۵
۳	بورس استرالیا (Australian Securities Exchange)	۱,۳۱۶.۶	۷۴۳.۵	۵۸	۱۲.۸۲
۴	بورس منطقه ای یورو (Euro Next)	۳,۴۶۴	۱,۷۹۹	۱۶۵	۱۰.۹۰
۵	بورس ساؤپائولو (FBOVESPA&BM)	۲,۰۷۷.۸	۷۳۰.۲	۸۸	۸.۳۰
۶	بورس آلمان (Deutsche Börse)	۱,۷۹۸	۱,۳۳۴	۱۸۷	۷.۱۳
۷	بورس سوئیس (SIX Swiss Exchange)	۱,۶۳۵	۷۲۸	۱۰۷	۶.۸۰
۸	بورس استانبول (Borsa Istanbul)	۲۳۱.۲	۳۵۳.۱	۹۳	۳.۸۰
۹	بورس سنگاپور (Singapore Exchange)	۷۶۵.۷	۱۹۳	۶۵	۲.۹۷
۱۰	بورس مالزی (Bursa Malaysia)	۴۹۶.۴	۱۴۱.۸	۴۹	۲.۸۹
۱۱	بازار مالی دبی (Dubai Financial Market)	۹۷.۲	۹۷.۵	۵۸	۱.۶۸
۱۲	بورس اوراق بهادار ابوظبی (Abu Dhabi SE)	۱۱۶.۳	۳۷.۱	۵۰	۰.۷۴
۱۳	بورس اوراق بهادار مسقط (Muscat Securities Market)	۳۷.۶	۵.۳	۲۳	۰.۲۳
۱۴	بورس اوراق بهادار مصر (Egyptian Exchange)	۷۳.۲	۲۴.۵	۱۰۸	۰.۲۳
۱۵	بورس اوراق بهادار تهران*	۹۸	۱۸	۹۷	۰.۱۹

*برای تبدیل ارزش بازار و ارزش معاملات بورس تهران به دلار از نرخ تبدیل ۳۲۰۰ تومان (میانگین نرخ دلار در یکسال گذشته) استفاده شده است

۲) در بورس‌های کالایی با توجه به عدم استفاده از ارزش بازار تنها از دو معیار ارزش معاملات و تعداد شرکت‌های کارگزاری استفاده شده است. بنابراین در جدول شماره دو ارزش معاملات و تعداد شرکت‌های کارگزاری فعال در بعضی از بورس‌های کالایی در کشورهای مختلف ملاحظه می‌گردد. "نسبت ارزش معاملات به تعداد کارگزاران" جهت نمایش میانگین سهم هر شرکت کارگزاری از ارزش معاملات در بورس کالایی مربوط به خود می‌باشد. جدول زیر بر اساس معیار "نسبت ارزش معاملات به تعداد کارگزاران" مرتب شده است.

جدول شماره دو- جدول مقایسه‌ای ارزش معاملات و تعداد کارگزاران بورس‌های کالایی برخی از کشورها

ردیف	بورس	ارزش معاملات	تعداد	نسبت ارزش
		(میلیارد دلار) ۲۰۱۴ از اول دسامبر ۲۰۱۳ تا نوامبر	کارگزاران ۲۰۱۴ نوامبر	معاملات به تعداد کارگزاران (میلیارد دلار)
۱	بورس فلزات لندن (London Metal Exchange-LME)	۱۴,۶۰۰	۴۴	۳۳۱.۸۲
۲	بورس آتی شانگهای (Shanghai Futures Exchange-SHFE)	۲۰,۳۰۵	۲۱۳	۹۵.۳۳
۳	دالیان - چین (Dalian Commodity Exchange-DCE)	۱۵,۵۰۰	۱۸۰	۸۶.۱۱
۴	توکیو (Tokyo Commodity Exchange-TOCOM)	۷۱۸	۱۸	۳۹.۸۹
۵	ژوانگژو (Zhengzhou Commodity Exchange)	۷,۲۸۰	۲۰۳	۳۵.۸۶
۶	بورس کالای ایران*	۱۳.۲	۷۷	۰.۱۷
۷	پاکستان (Pakistan Mercantile Exchange-PMEX)	۱۱.۶	۱۸۸	۰.۰۶

*برای تبدیل ارزش معاملات بورس کالای ایران به دلار از نرخ تبدیل ۳۲۰۰ تومان (میانگین نرخ دلار در یکسال گذشته) استفاده شده است.

نتیجه گیری

بررسی نسبت ارزش بازار به تعداد کارگزاران در جدول یک نشان می‌دهد که بورس اوراق بهادار تهران در میان ۱۵ بورس مورد بررسی در رتبه آخر قرار گرفته است و در جدول شماره دو سهم شرکت‌های کارگزاری فعال در بورس کالای ایران از ارزش معاملات صورت گرفته در این بورس در میان ۷ بورس کالای مورد بررسی در رتبه ششم قرار دارد. ملاحظه می‌گردد که در این نسبت، بورس کالای ایران با رتبه‌های بالاتر از خود اختلاف چشم‌گیر و قابل تامل را دارد.

آنچه که در این میان از بررسی جداول بالا استنباط می‌گردد این است که در قیاس با دیگر بورس‌های دنیا، تعداد شرکت‌های کارگزاری فعال در بورس اوراق بهادار تهران و بورس کالای ایران چندان تناسبی با اندازه این بورس‌ها ندارد. بطور متوسط سهم هر کارگزاری از ارزش معاملات این بورس‌ها در ایران بسیار کمتر از سایر کشورهاست. بنابراین به نسبت اندازه بورس اوراق بهادار تهران و ارزش معاملات بورس اوراق بهادار تهران و بورس کالا، تعداد کارگزاران این بورس‌ها زیاد می‌باشند و هیچ نیازی به افزایش تعداد این کارگزاران وجود ندارد.

درآمد شرکت‌های کارگزاری فعال در بورس اوراق بهادار تهران و بورس کالای ایران از محل کارمزدی است که بر اساس درصدی از ارزش معاملات انجام شده توسط همان شرکت کارگزاری محاسبه می‌گردد. بنابراین بدیهی است هرچه میانگین سهم شرکت کارگزاری از ارزش معاملات کاهش یابد این به معنای کاهش درآمدهای دریافتی توسط شرکت کارگزاری خواهد بود. همچنین پراکندگی بسیار زیاد در توزیع سهم شرکت‌های کارگزاری از ارزش کل معاملات به نشانه پراکندگی بسیار زیاد در توزیع درآمدهای شرکت‌های کارگزاری می‌باشد. تقریباً نیمی از کارمزدهای حاصل شده در بورس اوراق بهادار و بورس کالا در اختیار ده شرکت کارگزاری برتر و نیم دیگر در اختیار سایر شرکت‌های کارگزاری فعال در صنعت می‌باشد.

با توجه به تعداد کارگزاران فعال در بورس‌ها و حجم معاملات در سال‌های گذشته ملاحظه می‌گردد که در صورت افزایش تعداد کارگزاران در بورس‌ها، سهم هر یک از کارگزاران از ارزش معاملات کاهش و بالطبع درآمد آن‌ها نیز با کاهش مواجه خواهد گردید و باعث تغییر در میزان فعالیت آن‌ها خواهد شد.

در چنین شرایطی با کاهش درآمد شرکت‌های کارگزاری، این شرکت‌ها ممکن است در صدد کسب درآمد از فعالیت‌های غیر اصلی خود برآیند و این موضوع به مرور سبب تضعیف صنعت و نهایتاً کاهش معاملات انجام شده در بازار سرمایه گردد.